

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ЛІКВІДНІСТЬ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Анотація. Розглянуто сутність ліквідності комерційних банків. Проаналізовано фактори, що впливають на ліквідність банку, визначено різні підходи до їх класифікації. Розглянуто фактори зовнішнього та внутрішнього впливу на ліквідність банку, визначено механізм їх впливу.

Аннотация. Рассмотрена сущность ликвидности коммерческих банков. Проанализированы факторы, влияющие на ликвидность банка, определены различные подходы к их классификации. Рассмотрены факторы внешнего и внутреннего влияния на ликвидность банка, определен механизм их влияния.

Annotation. The essence of the liquidity of commercial banks is analyzed. The factors affecting the liquidity of the bank are analyzed, different approaches to their classification are identified. The factors of external and internal influence on the liquidity of the bank are described, the mechanism of their effect is determined.

Ключові слова: комерційний банк, ліквідність банку, фактори, активи, пасиви, внутрішні та зовнішні чинники, макро- та мікроекономічні чинники.

Стабільне та ефективне функціонування окремого банку та банківської системи в цілому є ключовими питаннями як на мікро-, так і на макрорівнях. Основними індикаторами, що свідчать про стабільність банківської установи, є показники ліквідності банків. Оскільки проблемні питання банківської ліквідності є досить актуальними останнім часом, то виявлення, аналіз і класифікація чинників, що визначають ліквідність банку, набувають першочергового значення.

Банківська ліквідність є предметом багатьох наукових робіт як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Зокрема, дослідження чинників, що впливають на ліквідність банку, можна зустріти у працях таких економістів, як: Лаврушина О. І., Мороза А. М., Міщенко В. І., Вождова А. П., Єпіфанова А. О., Маслака Н. Г. та ін.

Мета дослідження – визначення та аналіз основних чинників, що впливають на ліквідність комерційного банку.

Об'єкт дослідження – ліквідність комерційного банку як об'єкт фінансового управління.

Предмет дослідження – основні теоретичні та методичні аспекти аналізу ліквідності комерційного банку.

Під ліквідністю банку розуміють здатність банку швидко і без зайвих втрат перетворювати власні активи у готівкові кошти, або мобілізувати кошти з інших джерел для своєчасного і повного погашення всіх своїх зобов'язань, а також для задоволення попиту на кредити. Оскільки ліквідність має особливе значення не тільки для банку, а й для його контрагентів, актуальним є питання формування ефективного механізму управління нею. Одним із найважливіших завдань управління ліквідністю банку є ідентифікація та аналіз факторів, які змінюють або можуть змінити її рівень. Банк повинен бути спроможним не лише вирішити проблеми, виявлені за показниками своєї ліквідності, а й здійснювати тактичне і стратегічне управління ліквідністю на основі всебічного аналізу всіх факторів, які тією чи іншою мірою впливають на можливість банку виконувати свої зобов'язання та задовольняти попит на кредити.

Такі автори, як Мороз А. М., Савлук М. І., виділяють дві великі групи чинників, які впливають на дотримання банком належного рівня ліквідності: наявність у банку необхідної суми ліквідних коштів; можливість залучення ліквідних коштів шляхом їх запозичення чи продажу активів [1]. У працях Лаврушина О. І. розглядаються зовнішні та внутрішні чинники, що впливають на ліквідність банку [2]. До внутрішніх чинників належать такі: стійка капітальна база банку, якість активів, якість депозитів, помірنا залежність від зовнішніх джерел, зіставлення активів і пасивів за строками, менеджмент, першокласний імідж банку. До групи зовнішніх чинників належать такі: загальна економічна та політична ситуація в країні, розвиток ринку цінних паперів і міжбанківського ринку, організація системи рефінансування, ефективність регулюючих функцій центрального банку [2]. Схожа класифікація запропонована Пановою Г. С., яка виділяє дві групи чинників, що впливають на ліквідність: мікро- та макроекономічні.

Узагальнивши різні погляди щодо чинників, запропоновано їх класифікацію (рисунок).

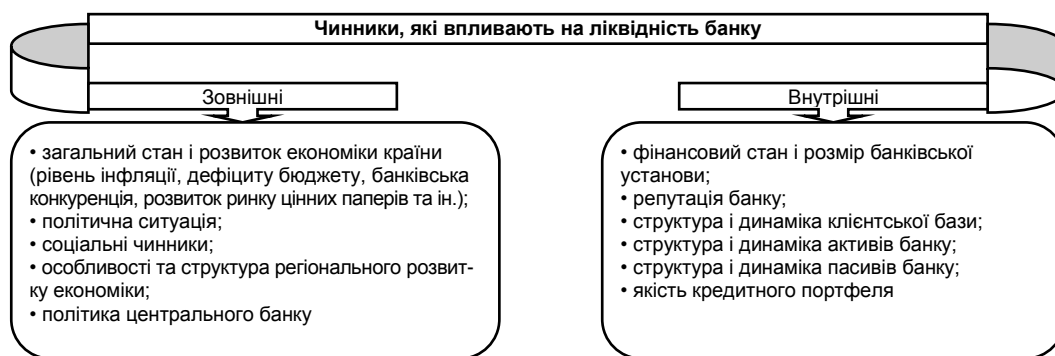

Рис. Чинники, які впливають на ліквідність банку

Суттєвий вплив на ліквідність банку має оптимальне співвідношення активів і пасивів за строками і сумами. Існує так зване "золоте банківське правило", яке свідчить, що розмір і строки фінансових вимог банку повинні порівнюватися із сумами і строками банківських зобов'язань. Дотримання "золотого банківського правила" забезпечується шляхом підтримання динамічної рівноваги активів і пасивів із постійним заміщенням коштів, які вибувають зі складу ресурсів, новими [3].

Отже, для аналізу ліквідності банку варто згрупувати статті активу і пасиву за ступенем ліквідності. Деякі автори пропонують групувати статті активу за принципом зниження їх ліквідності, а статті пасиву – за зменшенням ступеня їх терміновості. Згідно з іншою класифікацією пропонується групувати активи і пасиви з урахуванням якісного та часового критеріїв. В узагальненому вигляді при групуванні статей балансу за ступенем ліквідності активи і пасиви банку мають такий вигляд (таблиця) [4].

Таблиця

Групування статей балансу за ступенем ліквідності

Активи	Пасиви
Первинні резерви (касова готівка, резерви в центральному банку, кошти на коррахунках, грошові документи в процесі інкасування)	Депозити з урахуванням всіх видів вкладів різних категорій контрагентів
Вкладення в цінні папери (казначейські векселі, інші короткострокові цінні папери) – активи, які можуть бути оперативним перетворені в касову готівку	Інші залучені кошти в основному розміщені в банку на більш тривалий строк
Кредити, надані торговельно-промисловим організаціям, фінансово-кредитним установам, приватним особам	Постійні фонди і резерви (акціонерний капітал і довгострокові позики)
Імобілізація – інвестиції в рухоме і нерухоме майно	–

Банки повинні постійно управляти ліквідністю, підтримуючи її на достатньому рівні для своєчасного виконання всіх прийнятих на себе зобов'язань з урахуванням їх обсягів, строковості й валюти платежів, забезпечувати потрібне співвідношення між власними та залученими коштами, формувати оптимальну структуру активів зі збільшення частки високоякісних активів із прийнятним рівнем кредитного ризику для виконання правомірних вимог вкладників, кредиторів і всіх інших клієнтів [5].

Недостатній рівень ліквідності позбавляє банк можливості розраховуватися за своїми зобов'язаннями, залучати кошти для стабільного й ефективного функціонування. Для запобігання таких негативних явищ потрібно враховувати всі чинники, що впливають на рівень ліквідності.

Отже, необхідною умовою успішного управління ліквідністю є визначення факторів, що впливають на її рівень. Аналіз існуючих класифікацій чинників свідчить, що найбільш прийнятним є поділ даних факторів на внутрішні та зовнішні. Це обумовлено тим, що така класифікація дає змогу виокремити ті фактори, які є контрольованими з боку банків, і вимагають розробку заходів щодо їх управління.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у пошуці шляхів удосконалення аналізу факторів впливу на ліквідність комерційних банків.

Наук. керівн. Мішин О. Ю.

Література: 1. Банківські операції [Текст] : підручник / за ред. А. М. Мороза. – К. : КНЕУ, 2000. – 383 с. 2. Управление деятельностью коммерческого банка (банковский менеджмент) : учебник / под. ред. О. И. Лаврушина. – М. : Юрист, 2003. – 688 с. 3. Вожжов А. П. Процессы трансформации банковских ресурсов [Текст] : монография / А. П. Вожжов. – Севастополь : СевНТУ, 2006. – 339 с. 4. Єпіфанов А. О. Операції комерційних банків [Текст] : навч. посібн. / А. О. Єпіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало. – Суми : Університетська книга, 2007. – 522 с. 5. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Інструкція, затверджена Постановою Національного банку України № 368 від 28.08.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>. 6. Ліквідність банківської системи України: науково-аналітичні матеріали / В. І. Міщенко, А. В. Сомик та ін. – К. : Національний банк України. Центр наукових досліджень, 2008. – Вип. 12. – 180 с.